

ВЕРЕМЧУК Андрій Валерійович,
аспірант ЛРІДУ НАДУ

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА, ЕКСПЛУАТАЦІЇ
ТА УТРИМАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА**

Розглядаються основні нормативно-правові акти, якими керуються органи, що здійснюють управління у сфері будівництва, експлуатації та утримання об'єктів дорожнього господарства. Також описуються нормативні акти, якими керуються Міністерство інфраструктури України й Державне агентство автомобільних доріг України, які здійснюють управління виробничою інфраструктурою.

Ключові слова: державне управління, транспортна інфраструктура, законодавство, дорожньо-мостове господарство.

Веремчук А. В. Нормативно-правовое обеспечение государственного регулирования в сфере строительства, эксплуатации и содержания объектов дорожного хозяйства

Рассматриваются основные нормативно-правовые акты, которыми руководствуются органы, осуществляющие управление в сфере строительства, эксплуатации и содержания объектов дорожного хозяйства. Также описываются нормативные акты, которыми руководствуются Министерство инфраструктуры Украины и Государственное агентство автомобильных дорог Украины, которые осуществляют управление производственной инфраструктурой.

Ключевые слова: государственное управление, транспортная инфраструктура, законодательство, дорожно-мостовое хозяйство.

Veremchuk A. V. Normative and legal providing of the state regulation in the sphere of construction, operation and maintenance of the objects of the road economy

Describes the basic legal acts governing bodies to manage the construction, operation and maintenance of road infrastructure. Also describes the functions and regulations that govern Ministry of Infrastructure of Ukraine and the State Agency of Ukraine highways that manage production infrastructure.

Key words: governance, transport infrastructure, legislation, road-bridge economy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли стрімко зростає рівень запитів суспільства щодо якості життя і наближення до стандартів європейського простору, украї важливим є забезпечення розвитку інфраструктури. У даному випадку розглядається саме дорожньо-мостова інфраструктура. Оскільки на даний час у регіонах така інфраструктура перебуває у вкрай незадовільному стані, дороги та мости з часом руйнуються, а на їх капітальний ремонт, тим більше на будівництво давно вже не виділялися кошти, то проблема державного регулювання цієї галузі господарства є дуже актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного управління виробничою інфраструктурою в дорожньому та мостовому господарстві досліджували вчені А. П. Абрамов, В. П. Бабич, В. Г. Галабурда, В. А. Іванов, В. Л. Дикань, Ю. Ф. Кулаєв, С. А. Матійко, А. А. Хахлюк та інші, які у своїх працях приділяли увагу нормативно-правовому забезпеченню державного управління даної сфери.

Для абсолютного виконання потенціалу виробничої інфраструктури необхідно здійснити заходи, спрямовані на відповідність законодавчого забезпечення європейським стандартам. Немаловажною є державна підтримка й регулювання розвитку виробничої інфраструктури. Це дасть змогу відкрити нові перспективи розвитку економіки, зміцнити міжнародні зв'язки.

Метою статті є опис та класифікація нормативно-правового забезпечення державного управління виробничою інфраструктурою (мостового та дорожнього будівництва).

Виклад основного матеріалу. Законодавчі та нормативні акти, які регламентують діяльність транспортного комплексу, розробляються сьогодні з урахуванням наближення їх правової бази до вимог міжнародного права, а також міжнародних організацій, учасником яких є Україна. Одним з найважливіших

напрямів розвитку та реформування транспортної системи є подальше вдосконалення її управлінських структур, у тому числі на регіональному рівні, яке повинно забезпечувати підвищення керованості та ефективності роботи шляхом приведення управлінських та виробничих структур у відповідність до виконуваних функцій на основі впровадження сучасних інформаційних технологій [5, с. 329].

Основними з нормативно-правових актів, що діють в сфері мостового та дорожнього будівництва, є Закони України. Зокрема, в Україні чинні такі закони, що регламентують діяльність у цій сфері:

– про автомобільні дороги, який визначає правові, економічні, організаційні та соціальні засади забезпечення функціонування автомобільних доріг, їх будівництва, реконструкції, ремонту та утримання в інтересах держави і користувачів автомобільних доріг [6];

– про транспорт – визначає правові, економічні, організаційні та соціальні основи діяльності транспорту [7];

– про дорожній рух – визначає правові та соціальні основи дорожнього руху з метою захисту життя та здоров'я громадян, створення безпечних і комфортних умов для учасників руху та охорони навколишнього природного середовища [8];

– про джерела фінансування дорожнього господарства України – визначає правові основи забезпечення фінансування витрат, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг загального користування та сільських доріг України [9].

Також були прийняті:

– про внесення змін до Закону України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг, що визначає особливості будівництва та / або експлуатації автомобільних доріг загального користування на умовах концесії» [10];

– про ратифікацію Фінансової угоди (Україна – проект європейських доріг України) між Україною та Європейським інвестиційним банком, в якому підтверджується виконання Україною умов, визначених Угодою (971006) [11];

– про ратифікацію Кредитної угоди (Третій проект «Ремонт автомобільної дороги Київ – Чоп») між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку [12];

– про реконструкцію та експлуатацію на платній основі автомобільної дороги Київ – Одеса, що визначає особливості реконструкції та експлуатації на платній основі автомобільної дороги Київ-Одеса в порядку експерименту в інтересах економіки України [13];

– про Комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002-2010 роках, прийнятий з метою залучення додаткових надходжень до бюджетів усіх рівнів за рахунок збільшення обсягів транзитних перевезень пасажирів і вантажів через територію України [14];

– про перевезення небезпечних вантажів, що визначає правові, організаційні, соціальні та економічні засади діяльності, пов'язаної з перевезенням небезпечних вантажів залізничним, морським, річковим, автомобільним та авіаційним транспортом [15] (табл. 1).

Таблиця 1

Закони України, що регулюють сферу мостового та дорожнього будівництва

Сфера застосування закону	Назва закону	Дата прийняття та номер
Загальні	Про автомобільні дороги	№ 2862-IV від 08.09.2005 р. [6]
	Про транспорт	№ 232/94-ВР від 10.11.1994 р. [7]
	Про дорожній рух	№ 3353-ХІІ від 30.06.1993 р. [8]
Ремонт та утримання доріг	Про джерела фінансування дорожнього господарства України	№ 1562-ХІІ від 18.09.1991 р. [9]
	Про внесення змін до Закону України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг»	№ 891-VI від 15.01.2009 р. [10]
	Про ратифікацію Фінансової угоди (Україна – проект європейських доріг України) між Україною та Європейським інвестиційним банком	№ 4042-VI від 16.11.2011 р. [11]
	Про ратифікацію Кредитної угоди (Третій проект «Ремонт автомобільної дороги Київ – Чоп») між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку	№ 928-V від 13.04.2007 р. [12]
	Про реконструкцію та експлуатацію на платній основі автомобільної дороги Київ – Одеса	№ 855-IV від 22.05.2003 р. [13]
Перевезення та сполучення	Про Комплексну програму утвердження України як	№ 3022-III від 07.02.2002 р. [14]

	транзитної держави у 2002-2010 роках	
	Про перевезення небезпечних вантажів	№ 1644-III від 06.04.2000 р. [15]

Окрім законів до нормативно-правових актів, що регулюють державне управління у сфері мостового та дорожнього будівництва, є укази Президента України, наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Укази Президента України, що діють в сфері мостового та дорожнього будівництва

Сфера застосування	Назва Указу Президента України	Дата прийняття та номер
Управління	Про внесення змін до Положення про Державну спеціальну службу транспорту	№1047/2011 від 18 листопада 2011 р. [17]
	Положення про Міністерство інфраструктури України	№ 581/201120 травня 2011 р. [18]
	Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади	№ 370/20118 квітня 2011 р. [19]
	Про Положення про Державну інспекцію України з безпеки на наземному транспорті	№ 387/20118 квітня 2011 р. [20]
	Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади	№ 1085/201010 грудня 2010 р. [21]

Також важливим аспектом в управлінні дорожньою інфраструктурою, що забезпечує бюджетне надходження, є розвиток транспортної системи, основні концептуальні положення та напрями становлення й розвитку якої базуються на наукових дослідженнях і досвіді інших країн, що відображені в Указі Президента України «Питання Міністерства транспорту України». Указ спрямований на прискорений розвиток національної транспортної системи, запровадження в життя державної політики в галузі транспорту, забезпечення його безпечного функціонування. Важливе місце в ньому відведено координації роботи та взаємодії різних видів транспорту [5].

Серед найважливіших завдань, визначених Указом, такі [5]:

- розробка цільових державних програм розвитку транспорту за основними напрямками економічної, науково-технічної, соціальної політики;
- безпечна та екологічно чиста робота транспорту;
- формування державної тарифної та інвестиційної політики на транспорті;
- контроль за використанням державної власності;

– ефективна участь у зовнішньоекономічній діяльності.

Для вирішення цих завдань до структури міністерства включені департаменти авіаційного, залізничного, автомобільного, морського та річкового транспорту, автомобільних доріг з передачею їм функцій від раніше створених самостійних державних адміністрацій авіаційного, залізничного, морського транспорту України, державної корпорації «Укравтотранс», державної акціонерної компанії «Укррічфлот» та Українського державного концерну з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг.

На виконання Указу Президента України від 15 червня 1993 р. «Про корпоратизацію підприємств» та Постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 1993р. № 508 затверджено нове Положення про порядок корпоратизації підприємств, де визначений порядок створення акціонерних товариств, Статутний фонд яких більше ніж на 75 % перебуває в державній власності, а також виробничих та науково-виробничих об'єднань [30, с. 77].

У сфері дорожнього господарства також здійснює значний вплив Державне агентство автомобільних доріг України (Укравтодор), що є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через віце-прем'єр-міністра України – Міністра інфраструктури України та входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері дорожнього господарства та управління автомобільними дорогами [16].

Укравтодор у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами й дорученнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства України, наказами Міністерства інфраструктури України. Укравтодор узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і в установленому порядку вносить їх на розгляд віце-прем'єр-міністра України – Міністра інфраструктури України [16]. Державне агентство автомобільних доріг України (Укравтодор) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує

реалізацію державної політики у сфері дорожнього господарства та управління автомобільними дорогами [16].

Згідно з положенням про «Державне агентство автомобільних доріг України» основними завданнями Укравтодору є [16]:

– реалізація державної політики, також внесення пропозицій щодо її формування у сфері дорожнього господарства; здійснення управління автомобільними дорогами загального користування; інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики у відповідній сфері;

– організація реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг, відповідного інженерного облаштування, розміщення об'єктів дорожнього сервісу та інших споруд;

– забезпечення технічного регулювання у сфері реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг;

– здійснення управління об'єктами державної власності;

– здійснення інших повноважень, визначених законами України та покладених на нього Президентом України.

До нормативних актів центральних органів влади також належать постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, що здійснюють регулювання даної сфери: постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку об'єктів будівництва, реконструкції, капітального та поточного ремонту автомобільних доріг загального користування державного і місцевого значення та обсягів їх фінансування у 2012 році за кредитами, залученими під державні гарантії» від 7 березня 2012 р. [22], «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для будівництва, реконструкції, капітального та поточного ремонту автомобільних доріг загального користування (міжміське сполучення) та доріг, задіяних до підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» від 30 січня 2012 р. [23]; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку об'єктів будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг загального користування державного і місцевого значення у 2012 році та обсягів бюджетних коштів для їх фінансування» від 20 лютого 2012 р. [24]; «Питання Державного агентства автомобільних доріг» від 15 лютого 2012 р. [25]; «Про внесення змін до переліку об'єктів будівництва,

реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг загального користування (міжміське сполучення) та доріг, задіяних до підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, у 2011 році та обсягів їх фінансування» від 28 грудня 2011 р. [26].

Документи нижчого рівня містять вимоги до окремих матеріалів (ТУ), характеристики технологічних процесів, інструкції з охорони праці та охорони навколишнього середовища, рекомендації і методики з виконання окремих видів робіт. Усі ці групи документів базуються на вимогах Державних стандартів України щодо продукції, процесів та послуг. Існуюча система стандартизації не відповідає вимогам міжнародних організацій стандартизації, що зумовлено, зокрема, застосуванням значної кількості нормативних документів колишнього СРСР, недостатньою активністю суб'єктів господарювання з фінансування розроблення національних стандартів, недостатнім рівнем підготовки проектів нормативних документів, значним відставанням у виконанні завдань, визначених програмою інтеграції України у Європейський Союз (щодо гармонізації національних стандартів із міжнародними та європейськими).

Серед нормативних актів з питань утримання, ремонту та будівництва об'єктів інфраструктури щороку приймається Закон України «Про державний бюджет», в якому міститься перелік фінансування для кожного регіону України на рік.

Нормативне забезпечення дорожньо-будівельної (будівельної) галузі України створювалося в умовах переходу до ринкової економіки, нестабільної економічної та фінансової ситуації та на основі розгалуженої системи стандартизації колишнього СРСР. Україна, яка успадкувала практично всі норми та стандарти колишнього СРСР, зіштовхнулася з питанням оновлення регуляторних актів в основному на базі документів, розроблених за часів колишніх інститутів СРСР.

Характеризуючи в цілому законодавчі та нормативні акти, що регламентують спільну діяльність на транспорті, слід відзначити, що більшість з них були прийняті ще в СРСР. Природно, що сьогодні вони не відповідають умовам господарювання, які склалися в Україні. Це підтверджується, насамперед, практикою взаємодії різних видів транспорту [5]. Крім застарілих нормативних актів у сфері дорожнього господарства, негативним фактором є недостатнє фінансування з боку держави, оскільки цільові податки на утримання та ремонт доріг збираються централізовано,

що негативно впливає на регіони, яким з податків повертається зовсім незначна частина.

Висновки. Отже, аналізуючи нормативно-правові акти, що діють у сфері дорожнього господарства, можна стверджувати, що частина їх є застарілою, частина потребує доопрацювання. Проте найбільшою проблемою є невідповідність фінансування робіт, оскільки через брак коштів неналежно здійснюється управління в даній сфері, що негативно впливає на життєдіяльність та добробут населення, особливо на регіональному рівні, оскільки дані об'єкти є одними із життєзабезпечувальних.

Перспективними в подальших дослідженнях напрацювання системи вдосконаленого законодавства щодо прав на землю у сфері дорожнього господарства, вирішення питань щодо режиму землекористування охоронних зон, фінансування та контролю за якістю мостового та дорожнього будівництва.

Список використаних джерел

1. **Абрамов А. П.** Маркетинг на транспорті / А. П. Абрамов, В. Г. Галабурда, В. А. Иванов. – М. : Желдориздат, 2001. – 327 с.
2. **Бабич Т. С.** Макрофінансове бюджетування : навч. посіб. / Т. С. Бабич, Т. В. Жибер ; за наук. ред. В. М. Федосова. – К. : КНЕУ, 2011. – 311 с.
3. **Дикань В. Л.** Актуальность улучшения системы комбинированных перевозок в международной транспортной сети / В. Л. Дикань // Вісн. економіки транспорту і промисловості : зб. наук. пр. – Х. : УкрДАЗТ, 2006. – № 13. – С. 13 – 20.
4. **Кулаєв Ю. Ф.** Экономика гражданской авиации Украины : монография / Ю. Ф. Кулаєв. – К. : Феникс, 2004. – 667 с.
5. **Матійко С. А.** Нормативно-правові аспекти організації управління, планування і регулювання транспортної галузі в ринкових умовах / С. А. Матійко // Наук. вісн. Академії муніцип. упр. Сер. «Управління». – Вип. 3 (9). – С. 238 – 244.
6. **Про автомобільні дороги** : Закон України № 2862-IV від 8 верес. 2005 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2005. – № 51. – С. 556.
7. **Про транспорт** : Закон України № 232/94-ВР від 10 листоп. 1994 р. // Відом. Верховної Ради України. – 1994. – № 51. – С. 446.

8. **Про дорожній рух** : Закон України № 3353-ХІІ від 30 черв. 1993 р. // Відом. Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – С. 338.
9. **Про джерела фінансування дорожнього господарства України** : Закон України № 1562-ХІІ від 18 верес. 1991 р. // Відом. Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – С. 648.
10. **Про внесення змін до Закону України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг»** : Закон України № 891-VI від 15 січ. 2009 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2009. – № 25. – С. 312.
11. **Про ратифікацію Фінансової угоди (Україна - проект європейських доріг України) між Україною та Європейським інвестиційним банком**: Закон України № 4042-VI від 16 листоп. 2011 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2011. – № 25. – С. 267.
12. **Про ратифікацію Кредитної угоди (Третій проект «Ремонт автомобільної дороги Київ – Чоп») між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку**: Закон України № 928-V від 13 квіт. 2007 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2007. – № 27. – С. 365.
13. **Про реконструкцію та експлуатацію на платній основі автомобільної дороги Київ – Одеса** : Закон України № 855-IV від 22 трав. 2003 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – С. 498.
14. **Про Комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002 – 2010 роках** : Закон України № 3022-III від 7 лют. 2002 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2002. – № 24. – С. 166.
15. **Про перевезення небезпечних вантажів** : Закон України № 1644-III від 6 квіт. 2000 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2000. – № 28. – С. 222.
16. **Про Положення про Державне агентство автомобільних доріг України**: Указ Президента України від 13 квіт. 2011 р. № 456/2011. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/456/2011.
17. **Про внесення змін до Положення про Державну спеціальну службу транспорту**: [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 30 квіт. 2013 р. № 243/2013. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/243/2013.

26. **Про затвердження** титулу будови автомобільної дороги державного значення в обхід м. Донецька на ділянці км 0 + 000 - км 2 + 200, четверта черга, Донецька область, будівництво якої розпочинається у 2011 році : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1354-Р від 28 груд. 2011 р. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1354-2011-%D1%80.

27. **Хахлюк А.** Для забезпечення транзитних потоків : транспортна інфраструктура держави: регіональний аспект / А. Хахлюк // Політика і час. – 2003. – № 2. – С. 71 – 80.